

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2016 m. gegužės 27 d. *

Partizanų pagerbimo diena Šarkiškių miške

Sekmadienį Klaipėdos rajone, Veiviržėnų seniūnijos Šarkiškių miškelyje, prie Švč. Mergelės Marijos skulptūros, buvo aukojamos šv. Mišios Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai paminėti. Gausiai susirinkusiesiems šv. Mišias aukojo aštuoni kunigai: Švēkšnos parapijos kun. prelatas Petras Stukas, klebonas Saulius Katkus, Česlovas Degutis, Klaipėdos miesto kunigas dr. Romas Valavičius, Veiviržėnų parapijos Antanas Šimkus, Gargždų klebonas kanauninkas dekanas Jonas Paulauskas, Donatas Žukauskas, Gardamo kunigas Antanas Gylys. Giedojo ir tremti-

Klaipėdos rajono meras Vaclovas Dačkauskas, LPKTS valdybos pirmininkės pavaduotoja Ona Tamošaitienė, TS-LKD Kauno Šilainių skyriaus pirmininkė Danguolė Juralevičienė, Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos nariai, TS-LKD Šilutės skyriaus nariai, Priekulės laisvės kovų ir tremties istorijos muziejaus vadovė Sabina Vinciūnienė, Krašto apsaugos 3 kuopos nariai, LŠS Vakarų (jūros) šaulių 3 rinktinės nariai ir kt.

Idomi Šarkiškių miške pastatyti paminklų istorija. 1950 metais čia buvo pastatyta Švč. Mergelės Marijos su kūdikiu ant rankų skulptūra, kuria rūpinosi Liucija Auškalnienė. Taip ji įamžino žuvusio savo vyro partizano Juozo Auškalnio-Kudirkos atminimą. Skulptūros autorius – Adomas Jakševičius. 1950 metais skulptūrą pašventino Švēkšnos parapijos klebonas kunigas Tadas Budraitis. Už tai jis buvo įkalintas 10 metų.

Kai apie Švč. Mergelės Marijos skulptūrą sužinojo LPKTS Klaipėdos rajono filialo valdybos narys Česlovas Tarvydas, jis kartu su Gargždų dekanu klebonu kanauninku Jonu Paulausku nuvažiavo į Šarkiškių mišką. Kanauninko iniciatyva čia buvo pastatyti du kryžiai. Netoli skulptūros pastatytas ir pernai pašventintas paminklinis akmuo Kęstučio apygardos Butageidžio rajono Švyturio-Dariaus rajono partizanams Antanui Kiminiui-Laisvūnui ir Petru Toleikiui-Šturmui, kurie čia žuvovo 1951 metais. Dabar jau suformuo-

ta aikštélė, įrengti du įvažiavimai. Jau ketvirti metai čia vyksta partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės šventė, aukojamos šv. Mišios.

Visiems malonu prisidėti ir padėti, kad ši vieta gražėtų. Sveikinimo žodį taré LR Seimo narė V.V. Margevičienė ir kartu su LPKTS valdybos pirmininkės pavaduotoja O. Tamošaitiene įteikė padékas Klapėdos rajono savivaldybės tarybai ir Jonui Dromantui. Klaipėdos rajono meras V. Dačkauskas dekojo Nerijui Barbšiui už šios šventės suorganizavimą. Jis taip pat vertingomis knygomis apdovanojo Seimo narę V.V. Margevičienę, O. Tamošaitienę ir A. Kaminskienę.

Jaudinančiais prisiminimais dalijosi 1948 metų gegužės 22-osios tremtinys Jurgis Endziulaitis: „Sunku buvo suvokti, kad išveš. Man tada buvo 10 metų, broliu – 11, sesutei – 4. Mama buvo mokytoja. Ji suklupdė mus prie švento paveikslė ir pasakė, kad mes vis tiek sugrižime... Ir mes sugrižome. Ne visi kartu, po vieną.“

Nelengva buvo Endziulaičių šeimai.

Įstrėmė pavasarį. Kol nuvyko į Krasnojarsko kraštą, jau buvo birželio pabaiga. Nespėjo pasisodinti bulvių, buvo jau per vėlu. Ypač sunkūs buvo tie – 1948-ieji.

Daug gražių pasisakymų, eilių posmų skambėjo šią sekmadienio popietę. Prasmingus žodžius taré 3-iosios rinktinės 302 kuopos vadas kapitonas Gintautas Razma, TS-LKD Šilutės skyriaus pirmininkė Sandra Tamašauskienė, LPKTS Klaipėdos rajono filialo pirmininkas Jonas Šatkus, Sabina Vinciūnienė, poetas Antanas Jucys. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos narys ir LŠS Vakarų (jūros) šaulių 3 rinktinės narys Arūnas Barbšys papasakojo, kokius paminklus aplankė žygio automobiliais ir pėsčiomis „Kęstučio apygardos partizanų takais“ dalyviai. Baimamajį žodį taré ir visiems nuoširdžiai padékojo Česlovas Tarvydas, Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos narys, Gargždų miesto garbės pilietis. Užskanią kareivišką koše dékingi Šaulių sąjungos nariui Virgilijui Valančiauskui.

Audronė KAMINSKIENĖ

nių dainas dainavo Klaipėdos rajono Gargždų kultūros centro buvusių politinių kalinių ir tremtinių mišrus choras „Atminties aidai“, vadovė Regina Česnauskienė, renginio vedančioji – TS-LKD Klaipėdos rajono skyriaus pirmininkė Rasa Petrauskienė.

Šventėje dalyvavo gausus būrys svečių: LR Seimo narė, TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė,

druskininkų rezistencijos ir tremties muziejus gegužės 13 dieną organizavo jau vienuoliktą „Nakties muziejaus“ renginį, skirtą Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai paminėti. Tradiciškai jis prasidėjo „Ryto“ gimnazijoje, kurios aktų salė ir šiaisiai buvo pilnūtėlė.

Sugiedojus „Tautišką giesmę“, šių eiliučių autorius pasveikino susirinkusius, padékojo visiems kolektivams už paramą organizuojant renginį ir išreiškė viltį, kad šis tradicinis, labai populiarus, ypač tarp jaunimo, renginys bus tėsiamas ir muziejui tapus Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro padaliniu.

Po beveik valandą trukusio koncerto renginio dalyviai nuėjo prie Mergelės akių ezerėlio. Čia jauniesiems šau-

liams einant garbės sargyba, partizanų atminimas buvo pagerbtas krašto apsaugos savanorių šūvių salvėmis. Buvusių tremtinių chorui giedant „Partizanų himną“, prie memorialo, kuriam prijigo „Mergelės akių“ memorialo pavadinimas, jaunieji šauliai uždegė žvakutes, padėjo gėlių. Partizanų atminimą pagerbė ir Druskininkuose besygydantys ukrainiečių kariniai, kuriuos šiltai sustiko susirinkusieji. Svečiai iš Ukrainos išreiškė susižavėjimą renginiui, juos ypač stebino, kad Jame dalyvauja tiek daug jaunimo.

Minėjimo meninėje programoje, be jau minėto buvusių tremtinių choro, dalyvavo Druskininkų savivaldybės mozyklų meniniai kolektyvai, savanorių duetas, gidų grupės „Artelė“ astovai, suvaidinę jaudinantį vaizdelį iš tremtinių

gyvenimo „Leiskit į Tėvynę“.

Pasibaigus oficialiai ceremonijai, susirinkusieji vaišinosis kareiviška koše ir arbatą, turėjo galimybę susipažinti su ginklų ir kareiviškos ekipuotės paroda.

Pradėjus temti, memorialą ir miško aikštélę nušvietė laužo ir fakelų šviesa. Ypač įspūdingai atrodė žvakutėmis apšviestas lieptas iš Mergelės akių ezerėlio, kurio dugno dumble ir ilsisi žuvusių ir nukankintų partizanų palaiakai. Partizanų pager-

bimo šventė užsitiesė beveik iki pat vidurnakčio.

Gintautas KAZLAUSKAS

Dėl socialinio draudimo pensijų pertvarkos

Lietuvos pensininkų reikalų tarybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nutarimas

Lietuvos pensininkų reikalų taryba, išanalizavusi LR Seime svarstomą Socialinį modelį, įvertinus tarybos narių pasisakymus, taip pat kitų pensininkus vienijančių organizacijų pasiūlymus, konstatuoja, kad dabartinė Lietuvos socialinės apsaugos sistema veikia gana uždarai, yra nejautri valstybės ekonomikos raidos BVP pokyčiams laike bei neatitinka europinių reikalavimų ir Respublikos pensininkų lūkesčių.

Senatvės pensijų dydžio apskaičiavimas yra nepakankamai skaidrus ir jų gavėjams nėra aiškus. Iki šiol nėra įdiegta pensijų indeksavimo sistema, o senatvės pensijų dydis Europos Sąjungoje yra vienas iš žemiausių, tarp jų ir už egzistuojantį Latvijoje bei Estijoje. Tokios pensijos daugumos pensijų gavėjų gyvenimui nesudaro reikiama ekonominio minimumo ir neužtikrina jiems orios gyvensenos senatvėje.

Pensininkų reikalų taryba tikisi, kad Lietuvos pensininkams svarbių problemų sprendimas bei naujas Socialinis modelis taps ryškiu posūkiu tobulinant Lietuvos socialinės apsaugos sistemą. Atidžiai susipažinus su Socialinio modelio projekto turiniu ir esme, pritardama senatvės pensijų sistemos pertvarkai, Taryba, vadovaudamasi Lietuvos pensininkų ižvalgomis, teikia šiuos pasiūlymus dėl Socialinio modelio tobulinimo:

1. Atkreipti valstybės atstovų, politikų ir teisės aktų projektų rengėjų dėmesį, kad Socialiniame modelyje pensininkų socialinei padėčiai gerinti turi būti vadovaujamas Europos Sąjungos teisės aktų normomis ir nuostatomis bei socialinio teisingumo principu. Tam turi būti ratifikuotas Europos Socialinės Chartijos 23 straipsnis: Pagyvenusių žmonių teisė į socialinę apsaugą.

2. Socialiniame modelyje siūlomas

pensijų apskaičiavimas ir indeksavimas yra nepakankamai įtikinami, naujojamos sudėtingos ir painios matematinės formulės, dėl to pensijų gavėjams sunku patikrinti ir kontroliuoti savo gaunamą pensijų dydį, ir jos turi būti keičiamos. Bazinė pensija, pensijų dydžio pokyčiai, juos indeksavus su skelbiamu Lietuvos vidutiniu darbo užmokesčiu, turėtų būti dengiami iš valstybės biudžeto lėšų.

3. Pensijų indeksavimas turi atitikti oficialiai skelbiamus metinius ūkio augimo rodiklius, nemažinant jau nustatyto esamo pensijų dydžio. Senatvės pensijos vidutinis dydis Lietuvoje turėtų atitikti Europos Sąjungos valstybių senatvės pensijų vidurkį, o pradinėje stadioje bent jau neatsilikt nuo kitų Baltijos šalių pensijų vidurkio.

4. Sodros administravimui reikalinos lėšos, taip pat socialiniam draudi-

mui užtikrinti skolinamos lėšos bei pažiūkanų už jas mokėjimas turi būti denomi niu iš valstybės biudžeto.

5. Turi būti nutrauktas mokėjimas iš antros pakopos pensijų fondus iš socialinio draudimo lėšų.

6. Atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius, turi būti įgyvendinti labiau efektyvūs pensinio amžiaus žmonių įtraukimo į darbo rinką būdai ir įteisintos su tuo susijusios darbdavių skatinimo priemonės, pvz., socialinių įmokų mažinimas ir kt.

7. Atnsisakyti egzistuojančios praktikos, kai darbo biržos nepriima per kvalifikotu ar apmokyti pensininkų, ir tokią praktiką pensininkų atžvilgiu laikyti diskriminacine.

Gediminas UOGINTAS,
Lietuvos Pensininkų reikalų tarybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pirmininkas

TS-LKD suvažiavime prisimintas trėmimas „Vesna“

Gegužės 21 dieną Vilniuje įvyko Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos XXI suvažiavimas. Jame buvo pristatyti septynios rezoliucijos Lietuvai aktualiaus klausimais, apdovanoti garbingiausi TS-LKD nariai, paminėtas 1948-ųjų gegužės 22 dieną sovietinio okupanto įvykdytas Lietuvos gyventojų trėmimas.

Kunigas Gintaras Vitkus džiaugėsi TS-LKD narių susitelkimu ir solidumu: „Nors esate tokie skirtini amžiumi, patirtimi, asmeninėmis savybėmis, tačiau susitelkiate ieškoti to, kas vienija, rūpinatės, kaip išgryninti bendrą atsaką į gyvenimo keliamus iššūkius.“

Suvažiavime kalbėjusi TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos pirmininkė Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė priminė 1948 metų gegužės 22-ąjį Sovietų sąjungos pradėtą vieną didžiausią Lietuvos gyventojų trėmimo operaciją, kodiniu pavadinimu „Vesna“ („Pavasaris“): „Buvo suformuota 30 ešelonų, į kuriuos sugrūsta 40 tūkstančių žmonių, iš jų – 11 tūkstančių vaikų iki 16 metų. Komunistų partijos talkininkai išsivaizdavo, kad išvalė Lietuvą nuo darbščių lietuvių ir bus ramu, klestės, nes galės ramiai vogti, plėsti sodybas, perrašinėti Lietuvos istoriją... Iki šiol Lietuva neturi duomenų apie 1948 metais įvykusį dviejų traukinii susidūrimą prie Ufos. Rusijos archyvai Lietuvių yra neprieinami.

Tačiau pati apvaizda 1949 metų vasario 16 dieną per apmirusią, sušalusią Lietuvą KGB panosejė surinko Lietuvos partizanų apygardų vadus į Radviliškio rajono Minaičių kaimą, kur jie pasirašė ir visam pasauliui išplatino Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos Deklaraciją. Keturi iš aštuonių ją pasirašiusių buvo mokytojai, kūrė eilėraščius ir dainas. Jiems vadovavęs ketvirtasis mūsų valstybės Prezidentas Jonas Žemaitis, Maskvoje prieš sušaudant, Butyrkų kalėjime teismo poseidžio metu sakė: „Istorija moko, kad kraujas niekada nebūna pralietas veltui. Turiu viltį, jei ne dabar, tai už pen-

kiasdešimties, už šimto metų Lietuva, iškovojuosi laisvę, įvertins mūsų siekius ir mūsų darbus. (...) Koks bus teismo sprendimas – man žinoma. Aš vis tiek laikau, kad kova, kurią aš vedžiau devynerius metus, turės savo rezultatus“.

Sovietų atsakas į LLKS tarybos Deklaraciją buvo baisus – 1949 metų kovo 25–28 dienomis įvykdyta trėmimo operacija „Privoj“ („Bangų mūša“). Tada gimusiu namų neteko 9 tūkstančiai vaikų iki 16 metų... Komunistinėje spaudoje – džiaugsmo plūpsnis: „Lietuva išvalyta nuo buržuazinių nacionalistų.“ Centro komiteto įsakui apdovanoti partiniai aktyvistai ir jų talkininkai.

Pranašiški buvo Prezidento Jono Žemaičio-Vytauto žodžiai – Lietuva po 50 metų atgavo nepriklausomybę.

Norvegijos parlamento narys Ingvald Godol, tuo metu lankydamasis Lietuvoje, rašė: „Po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo Sovietų sąjunga išiširo. Kartu su ja sunyko pats kruviniausias, kokį kada pasaulis matė, šios valstybės režimas. Pasaulis nustebės stebėjo dramą: kartais susierzindamas, kartais su arogantišku smalsumu ir tam tikra simpatija. Neįtikėtinai daug pasaulio „išmintingųjų ir atsakingųjų“ tvirtino, kad Sovietų sąjungos demontavimas yra katastrofa. Tačiau Vilniuje Lietuvos Parlamentas turėjo ypatą kovos už laisvę lyderį – Vytautą Landsbergį, kuris nesileido nei sugundomas, nei paveikiamas spaudimo. Tai vienas drąsiausiu ir labiausiai užsišpyrusiu lyderiu pasaulio istorijoje. (...)

Susitikęs su šiandienos laisvais Baltijos šalių piliečiais daugeliu, taip pat ir vokiečiu, norėtų pamiršti, ką jie palaikė lemtingaisiais 1990 ir 1991 metais.“

Birželio 14 dieną minėsime 1941-aisiais vykdyto trėmimo 75 metų sukaktį. Tai dar viena netektinis paženklinia Lietuvos genocido diena. Minėdama šią sukaktį Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga kviečia susiburti draugėn ir birželio 13 dieną miestuose ir miesteliuose, prie paminklų bei memorialų tremtiniam, Laisvės kovo-

tojams ir geležinkelio stotyse iš ilgai degančių žvakelių – LIETUVA, kad per naktį žvake liudyti ir primintų... Birželio 18 dieną visi susitikime Kėdainiuose, 13-oje politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventėje „Leiskit į Tėvynę“. Darykim tai, ko reikia Lietuvai! – kvietė V.V. Margevičienė.

Suvažiavimo metu buvo pirmą kartą surengti apdovanojimai „Lietuvos ažuolai“, kurių tikslas – prisiminti ir padėkoti bendruomenės žmonėms, skeidžiantiems TS-LKD nuostatas visuomenę, stiprinantiems politinę jėgą. Apdovanojimams kandidatūras teikė TS-LKD skyriaus, frakcijos, bendrijos. Sulauk-

tojams ir geležinkelio stotyse iš ilgai degančių žvakelių – LIETUVA, kad per naktį žvake liudyti ir primintų... Birželio 18 dieną visi susitikime Kėdainiuose, 13-oje politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventėje „Leiskit į Tėvynę“. Darykim tai, ko reikia Lietuvai! – kvietė V.V. Margevičienė.

„Lietuvos ažuolų“ auksiniu ženklu apdovanota Veronika Gabužienė (centre) su TS-LKD partijos pirmininku Gabrieliumi Landsbergiu ir jo pavaduotoja Radvile Morkūnaite-Mikulėnienė

cijos nariai. Sveikiname „Lietuvos ažuolų“ auksiniu ženklu apdovanotą Veroniką Gabužienę, Bronią Juospaitį, Joną Čeponį, Henriką Leitoną, Romualdą Baltutį; sidabrinį – Julijų Lukį, Genovaitę Oną Lelešienę, Antaną Bajerčių, Zenoną Rakauską, Valeriją Jokubauskienę, Vincą Blizniką; garbės ženklu apdovanotą Daliją Agotą Karkienę.

„Tremtinio“ inf.

Juodojo birželio atminimo akcija

Prieš 75 metus, 1941-ųjų birželio 14-ąją, 3 val. ryto pradėti masiniai Lietuvos gyventojų trėmimai į atokiausius Sibiro regionus. Okupacijos metais Lietuva neteko trečdalio gyventojų. Prisimindami šią mūsų tautai tragiską sukaktį, susiburkime draugėn ir birželio 13 d. (pirmadienį) 20 val. miestuose ir miesteliuose, prie paminklų bei memorialų tremtiniam, Laisvės kovo-

sudėkime tremtiniam brangiausią žodį – LIETUVA, kad per naktį žvake liudyti ir primintų.

Akciją iniciuoja Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, tad kviečiame LPKTS filialus aktyviai dalyvauti.

Daugiau informacijos tel. 8 614 85117, el. paštu: tremtinys.lpkts@gmail.com (LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumiliénė).

Įvykiai, komentarai

Propaganda. Kaip atpažinti priešiką?

„Propaganda – tai bendravimo forma, kurios tikslas, pateikiant šališkus argumentus, daryti įtaką bendruomenės požiūriui arba pozicijai. Propaganda paprastai yra kartojama ir paskleidžiama įvairiomis formomis, siekiant sukurti norimą auditorijos požiūrį.“

Skirtingai nei nešališkai teikiamas informacijos, propagandos svarbiausias tikslas visų pirma yra daryti įtaką auditorijai. Propaganda dažnai pateikia gerai apsvarstytus ir atrinktus faktus ir siekia paveikti nežmonių racionalų mąstymą, o emocijas. Propaganda gali būti naudojama ideologiniai, komerciniai ar kariniai tikslais.

Nors terminas propaganda dažnai igyja stipriai neigiamą atspalvį dėl savo manipuliacių ir šovinistinių tikslų (pvz., nacių skleista propaganda holokaustui pateisinti), pirmine šio termino prasmė buvo neutrali ir buvo naujojama įvairiais atvejais, kurie buvo gerybiniai ar nežalingi. Pavyzdžiu, sveikatos priežiūros rekomendacijos, piliečių skatinimas dalyvauti surašyme ar rinkimuose, pranešimai, siekiantys, jog asmenys praneštų apie nusikaltamą veiklą teisėsaugai ir panašiai – štai tokį propagandos apibrėžimą galime perskaityti žodynuose ar enciklopedijoje. Iš jo matyti, kad šiuo terminu vadinamas reiškinys yra labai nevienareikšmis. Tai ir yra visa problemos esmė – ne visuomet įmanoma iš pirmo žvilgsnio suvokti, kada ji priešika, o kada – ne.

Teko dalyvauti viename renginyje, skambiu pavadinimu „Kaip atpažinti priešiką propagandą?“ Deja, susidarrė įspūdis, kad lektoriams svarbiausia buvo „uzsidėti pliusiuką“, o ne rimta diskusija, siekiant aptarti konkretius mūsų aplinkoje skleidžiamos priešiškos propagandos atvejus... Klausimų, kas ir kokiu tikslu skleidžia propagandą Lietuvoje, ar prieš ją nukreiptą užsienyje, nekyla niekam – Rusija tokį

nešvarų darbą dirba net nesislėpdama. Prisiminkime, kad ir Rusijos užsienio reikalų ministrą Sergejų Lavrovą: duodamas interviu švedų laikraščiui „Dagens Nuheter“, jis teigė, kad iš visų NATO blokui priklausancią šalių rusofobiškiausia yra Lietuva. Žinoma, tai ne tas lygis, kurį Rusijos užsienio reikalų ministras pademonstravo po naujametinės nakties įvykių Vokietijoje, kai priekaištavo vokiečiams dėl pabėgelių neva išprievertautos rusų imigrantų nepilnametės, tačiau ir mūsų atveju, atrodytų, jis peržengė sveiko proto ribas. Bet tik iš pirmo žvilgsnio atrodytų – iš tikrųjų, kaltindamas lietuvius perdėta rusofobia, S. Lavrovas maskuoja Rusijos agresyvią politiką Lietuvos atžvilgiu. Maskuoja ir lyg „tarp kitko“ užsimena švedams, kad Rusija neliks abejinga tokiems dalykams ir „imsis atitinkamų priemonių“. Žodžiu, švedai turėtų suprasti, kad jų siekis tapti NATO irgi bus traktuojamas kaip perdėta rusofobia, ir, savaimė suprantama, „Rusija imsis atitinkamų priemonių“. Taigi matome pavyzdį, kaip prieš Lietuvą nukreiptą propagandą ministras naudoja švediskajai auditorijai paveikti.

Mano minėtame susitikime kalbėta apie Rusijos naudojamus propagandos metodus, kuriuos ji taikė ir taiko prieš Ukrainą. Vis dėlto daug vertingiau būtų sužinoti apie mūsų šalyje naudojamus būdus. Tiesa, apie Rusijos vykdomą propagandinę veiklą Lietuvoje kasmet galime sužinoti iš Valstybės saugumo departamento ataskaitų, tačiau pripažinkime, kad nedaug kas jas skaito, ypač iš vyresnio amžiaus žmonių, nesinaudojančių internetu. O juk yra labai jautrių sričių, kur galima „sužaisti“ jausmais, ypač susijusiais su tautiškumu (mano manymu, tai yra viena silpniausiai mūsų grandžių Kremliaus propagandos atžvilgiu). Kiek Lietuvai jau pakenkta spekuliuojant tautiniaisiais jausmais? Prisiminkime referendumus dėl žemės, antiatominę,

antiskalūninę maniją, nuolatines kalbas apie neva nacionaliniams interesams prieštaraujančią Briuselio politiką... Pastaroji tema ypač populiarū (ji itin patinka save tautininkais laikantiems žmonėms), svarbiausias jos motyvas – euroskeptišumas. Netgi diegiamā mintis, kad Europos Sąjunga tai tas pats, kas buvo Sovietų sąjunga, žodžiu, dar viena „blogio imperija“. Reikia būti visiškai aklam, kad nesuprasatum, kam naudinga tokia prieš ES nukreipta propaganda: juk Rusija deda visas pastangas, kad pakirstų ES šalių vienybę, galų gale, ES subyrėjimas yra paskutinė Rusijos viltis! Neliks ES, neliks ir barjerų, neleidžiančių Rusijai realybe paversti Eurazijos projekta, kuriame Lietuva, kaip valstybė, negzistuoja. Tačiau ši karti tiesa, atrodo, neįkertama mūsų tautiškiems tautiečiams, platinantiems plakatus, kuriuose ES vaizduojama kaip SSRS. Jie nesusimąsto, kad visų pirma negalima lyginti šių sąjungų dėl absolūciai priešingų jų atsiradimo būdų – ES sudaryta savanoriškumo principu, negana to, iš šių sąjungų patekti nėra lengva, o SSRS buvo sovietų okupacijos produktas (netgi Rusija, pačių bolševikų teigimu, buvo jų okupuota). Galima sutikti, kad ES yra dalykų, kurie mums nepriimtini, bet neišti iš esmės Europos Sąjungą – tai jau pilti vandenį ant Kremliaus malūno.

Po „tautiškumo“ priekalu papuolusi buvo ir „Neužmirštuolė“ – šią gėle europiečiai laiko simboliu žuvusiems už laisvę atminti. Deja, vos tik ji pasirodė mūsų atlapuose, aibė „tautiškai“ nusiteikusių tautiečių puolė ją neigtį, vadinti masonų simboliu ir t. t., siūlyti alternatyvius simbolius, parentus tautiniais elementais. Atrodytų, graži idėja, bet kodėl ši alternatyva kilo tik tada, kai atsirado neužmirštuolė? Galų gale, ką kokiam nors vakariečiui sakys Gedimino stulpai ar koks nors kitas svarbus mūsų valstybingumo simbolis? O štai neužmirštuolės pra-

smė jam žinoma. Tad ir galvoji, žmogus: ar čia mūsų provincialumo problema, ar kažkas kita? Greičiausiai ir tas, ir tas: vieni nesuvokia, kad neužmirštuolė yra tapusi tarptautiniu simboliu, kiti – kad neigti Sausio 13-osios aukų atminimą tarptautiniu mastu yra Rusijos interesas.

Labai svarbus veiksny, kalbant apie priešikos propagandos atpažinimą, yra žodžio tikslumas: pavyzdžiu, pripratome sakyti „pabėgėliai“, nors tai visiškai ne tas pats, kas „nelegalai“ ar „ekonominės gerovės migrantai“. Todėl, kai kalbame apie pabėgėlius (tikruosis), nedarykime sau gėdos sakydam, kad Lietuva negali jų prilausti. Tai ne nelegalai, tai žmonės, pabėgę nuo neišvengiamos mirties. Kažkada Vilius Bražėnas rašė apie žodžio svarbą pavadinant daiktus tikraisais vardais – vienintelis netikslumas ir propagandinis poveikis garantuotas. Taigi pavadiname naujametinę naktį Vokietijos miestuose siautėjusius chuliganus „pabėgėliais“ ir paskui baisimės visais iš eilės nelaimėliais... (Beje, vokiečiai pripažino, kad atsekė Rusijos galus šių įvykių fone.)

Priešika propaganda neaplenkia nė vienos mūsų šalies gyvenimo srities ir siekia išnaudoti bet kokius mūsų gyvenimo negatyvius reiškinius. Pavyzdžiu, didžiųjų prekybos centrų boikotas: ar reikia klausti, kodėl Rusijos „masinės informacijos priemonės“ (tiksliau būtų jas vadinti dezinformaciniėmis) tuoju puolė skambinti, kad Lietuvoje liaudis neišgali prasimaitinti? Niekas nesako, kad visas šis triukšmas yra Rusijos spec. tarnybų darbas, tačiau negalime atmesti, kad juo tikrai pasinaudos ši priešika šalis, nutekinėdama mūsų piliečius prieš savo pačių valdžią. Taigi kartais daug kalbama apie tai, kaip atpažinti priešiką propagandą, bet mažai pasakoma. Laimė tik, kad apskritai apie tai pradedame kalbėti, nors ir pavėluotai.

Gintaras MARKEVIČIUS

Kam naudingas euroskeptiškumas?

Austrijoje vyko šalies vadovo rinkimai. Juose pergalę iškovojo neprisklausomas kandidatas Alexanderis Van der Bellenas, kuris prezidentaus 6 metus (Austrijos prezidento kadencija trunka 6 metus, ji gali būti du kartus iš eilės). A. Van der Belleną rėmė Žaliųjų partija, o jis pats pasisakė už Austrijos priklausymą Europos Sąjungai. Žaliųjų partijai politikas vadovavo 1997–2008 metais, dabar jam yra 72.

Visai priešingos nuomonės laikėsi jo varžovas Norbertas Hoferis. Šis Laisvės partijos atstovas ypač aštriai pasisakė prieš imigraciją ir apskritai apie ES. Tokia kraštutinių dešiniųjų partijos nario pozicija kėlė nerimą daugeliui politikos apžvalgininkų, stebinčių kraštutinių pažiūrų politikų iškilimą ir jų propaguojamą euroskeptiškumą. Nenuostabu, kad dažniausiai paaiškėja, jog visokerio po palaikymo tokie politikai sulaukia

iš Rusijos. Viena tokiai yra Prancūzijos „Nacionalinio fronto“ lyderė Marine Le Pen. Ji nuolat pranašauja ES griūtį, teigdama, kad tam įtakos turi prasta euro padėtis ir Šengeno zonas problemos dėl pabėgelių krizės. Negana to, ji atvirai demonstruoja simpatijas Putino režimo nusikaltimams: dėsto, kad jai tapus Prancūzijos prezidente, būtų galima pripažinti Krymą Rusijos dalimi, be to, ji prieštarauja sankcijoms Rusijai.

Visai neseniai įvyko referendumas Nyderlanduose. Jame balsavusieji pasisakė prieš Asociacijos sutartį su Ukraina, kas savaime reiškia nepritariamą Ukrainos siekiams tapti ES nare. Atrodytų, kas kas, bet olandai turėjo suprasti, kokią grėsmę pasaulio taikai keilia Rusijoje išsivirtinęs Putino režimas. Kur tau! Kita vertus, ko norėti, kai Nyderlanduose populiarėja kraštutinių dešiniųjų Laisvės partija, vadovaujama

Gerto Wilderso?

Euroskeptikų nestokojama ir Didžiojoje Britanijoje. Jie pasiekė, kad šalis surengtų referendumą, kuriame būtų sprendžiama, ar britams pasilikti Europos Sąjungoje? Galime sutikti, kad anglai išgyventų ir be ES, nors ir tektų patirti didelių ekonominių sukrėtimų, tačiau Didžiosios Britanijos išejišimas kirstų visai likusiai Europai, ypač jos saugumui. Jau minėta, kad ES griūtis yra didžiausia Putino viltis, tad griauti saugumo vartus, kai už jų stovi ir branduoline kuoka grūmoja barbaras, gali tik mulkis arba priešas, gaunantis 30 sidabrinių rublių. Štai ką apie „Brexit“ (taip vadinamas D. Britanijos išstojimas iš ES) rašo garsus politikos apžvalgininkas, „The Economist“ vyresnysis redaktorius britas Lucas Edward (Lukasas Edvardsas).

„Europos Sąjunga – tebekuriamas projektas, o jeigu pasiliksime, galési-

me jį formuoti pagal savo poreikius ir prioritetus. Jeigu atsidursime už jos ribų, ES toliau vystysis – i gera ar i bloga, bet jau be mūsų indėlio. Visgi didžiausią žalą „Brexit“ padarytų ne Britanijai, o likusiai Europai ir apskritai Vakarams. Jeigu nubalsuotume pasitraukti, užkrautume didžiulę netikruomo naštą aljansams ir struktūroms, kurios jau dabar atrodo pavojingai trapios ir susiskaldžiusios. Tai bus naudinga mūsų priešams. Deja, daugelis žmonių tiesiog nežino, kas pastatyta ant kortos. (...) Mes gyvename tarpusavyje glaudžiai susijusiame pašaulyje, kurio problemas ir sprendiniai peržengia valstybių sienas. „Brexit“ yra problema.“

Tad ir mums vertėtų suprasti, kad „Brexit“ nėra sveikintinas pavyzdys, kaip, beje, bet kokios „euroskeptikos“ iniciatyvos.

Gintaras MARKEVIČIUS

Sušalė obuoliai

Toks mano pasirinktas šio straipsnio, skirto 1948 metų gegužės 22–23 dienomis sovietų vykdytam mūsų tautiečių didžiausiam trėmimui atminti, pavadinimas nėra atsitiktinis.

Šių metų gegužės 20 dieną Vilniuje, Aukų gatvėje įvyko minėjimas trėmimui, okupanto pavadintam „Vesna“ („Pavasaris“), nuo kurio jau 68 metai praeitin nubėgo, atminti.

Vilniuje gyvenanti Teresė Kazlauskienė, kuri būdama vienerių kartu su tėveliais taip metais buvo ištremta į Krasnojarsko kraštą, per šiam renginyje duotą interviu LRT televizijai pasakė tokius žodžius: „Nors Lietuvos nežinojau, kokia ji yra, bet visada žiūrėdama į vakarus, ilgėjausi ir įsivaizdavau, kad ten yra gražu, ir obuoliai ten skanūs. Ir kai grįžau iš Sibiro, aš neradau tokį skanių obuolių, kokių atsiųsdavo ten, nors jie buvo sušalę, kaip akmenukai...“ Tai sudaužytos vaikystės vertinimas, neužgyjantis randas.

Tuomet į tremiamujų sąrašus tautos kolaborantų rankos pirmiausia įraše partizanų, ju rėmėjų, ūkininkų, nestojusių į kolektyvinius ūkius ar kitaip netikusių sovietinei valdžiai šeimų narių. Taip siekta palaužti ginkluotą papsipriešinimą sovietinei valdžiai.

Devintą dešimtį bebaigianti buvusi politinė kalinių ir tremtinė vilnietė Marija Pudlauskienė, būdama tik septynolikos, jau buvo spėjusi paragauti Rokiškio ir Panevėžio kalėjimų duonos, sovietų tardytojų smūgių ir keiksmažodžių. Su savo tėvais ūkininkais ankstyva 1948 metų gegužės 22 rytą iš Rokiškio krašto Ulytėlės kaimo per Daugpilių, Pskovą buvo nugabenta į Krasnojarsko krašto Kazačinsko rajoną. Iš Sibiro grįžo 1958 metais, iš sodybos jau nieko nebuvo likę.

Minėjimo metu Marijos paklausiai – už ką? „Tėvai ir aš buvome ūkininkai. Pas mus kurį laiką slapstėsi partizanas Leonardas Grigonis-Užpalis.“ (Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos prezidiumo narys, 1949 metų vasario 16 dienos Deklaracijos signataras, Prisikėlimo apygardos vadasis, – aut. past.).

Per 40 tūkstančių Lietuvos žmonių per tas dvi dienas ir naktis buvo ištremti, daugiau nei penki tūkstančiai iš jų dėl sekinančio darbo ir ligų mirė.

Kasmet Vilniuje prie paminklo so-

vietinės okupacijos aukoms atminti vyksta trėmimų sukakčių minėjimai, Šv. apaštalu Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje aukojuamos šv. Mišios. Gegužės 20 dienos popietę minėjimą pradėjo LPKTS tarybos pirmininkas Petras Musteikis. Sugiedotas himnas, žuvusieji ir mirusieji pagerbtini tylos minute, uždegta žvakucių, padėta gėlių. Minėjime kalbėjo Seimo Pasipriešinimo okupaciniam režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos pirmininkas Vytautas Saulis, Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikalstamams Lietuvoje įvertinti vykdomasis direktorius Ronaldas Račinskas, Lietuvos Neprisklausomybės Akto signataras Saulius Pečeliūnas, LGGRTC generalinė direktoriė Teresė Birutė Burauskaitė, Seimo narys Kestutis Masiulis, politinio kalinio dukra, poetė Pranciška Regina Liubertaitė-Zižiūnenė, buvęs Lietuvos nepaprastasis ir igaliotasis ambasadorius JAV ir Meksikai Žygimantas Pavilionis, Vilniaus miesto savivaldybės tarybos TS-LKD frakcijos seniūnas Mykolas Majauskas, projekto „Misija Sibiras“ koordinatorius Karolis Žemaitis, tremtinė, buvusi Europos Parlamento nare Margarita Starkevičiūtė.

Minėjimą papuošė abiturientai iš Vilniaus Simono Daukanto gimnazijos – solistė Greta Augustauskaitė ir gitaristas Tadas Umbrasas, atlikę tremtinio kompozitoriaus Alfonso Staponkaus „Nestovėk prie svyruančio gluosnio“ ir dar keletą prasmingu kūrinių.

Minėjime dalyvavęs LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas padėkojo šio renginio organizatoriams – Vilniaus miesto politinių kalinių ir tremtinų asociacijoms, partneriui – Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centru, rėmėjai – Tarptautinei komisijai nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikalstamams Lietuvoje įvertinti.

Atsiuveikinome Vilniaus politinių kalinių ir tremtinų choro „Laisvė“, vadovaujamo Gintaro Skapo, sudainuotų mums brangių tremties dainų lydini, kad išsaugotume skausmo kūpinę tautos istorinę atmintį ateities kartoms.

Edvardas STRONČIKAS

Sveikiname

Brangioji Stefute DAUKŠIENE-VEČERSKYTE, sveikiname 90-ojo jubiliejaus proga. Jaunystėje kantriai valgei sprangių Intos lagerių kalinės duoną ir jautei didelę širdies gėlą dėl savo tėvų ir seserų ištremimo... Nuoširdžiai dėkojame už pastaruosius 25 Jūsų gyvenimo metus, skirtus aktyviai LPKTS Palangos filialo veiklai. Linkime Jums sveikatos, kūrybinio polėkio ir daug vaikų, vaikaičių, provaikaičių, serū ir bendraminčių meilės. Tegu Švč. Mergelės Marijos globa Jus saugo.

LPKTS Palangos filialas

70-ojo jubiliejaus proga sveikiname ilgametį LPKTS Palangos filialo narį Petrą Rimantą KATILIŪ, 10 vaikystės metų praleidusį tremtyje Buriatijoje, Zaigrajevo r. Linkime daug laimingų, sveikatingų ir Dievo palaimos kupinų gyvenimo metų.

LPKTS Palangos filialas

Nuoširdžiai sveikiname aktyvią LPKTS Palangos filialo narę, ansamblio „Mėguva“ būgnininkę Mariją ALMINAI-TE-MATUTIENĘ 80 metų jubiliejaus proga. Linkime sveikatos, sėkmės ir Dievo palaimos.

LPKTS Palangos filialas

Sveikiname LPKTS Rokiškio filialo narius, švenčiančius jubiliejinių gimtadienį:

Adolfą GASIŪNĄ ir Antaną SIRVYDĮ – 85-aji, Angelę KURKLIETYTE-GARUOLIENĘ ir Antaną MATULKĄ – 80-aji, Zitą VAIVADAITE-TIČKIENĘ – 75-aji, Laimutę SAVICKAITĘ-SUKIENĘ – 70-aji, Birutę MATULYTĘ-DUDĒNIENĘ – 65-aji, Vytautą NAVICKĄ – 60-aji.

Linkime sveikatos ir Švč. Marijos globos.

LPKTS Rokiškio filialas

Nuoširdžiai sveikiname LPKTS Panevėžio filialo narius garbingo jubiliejaus proga:

Juliją PETRAUSKIENĘ – 90-ojo, Joaną BREIVIENĘ, Mariją ŽARNAUSKIENĘ, Ireną KUČINSKIENĘ ir Vytautą NEIDVARĄ – 85-ojo, Kazimierą KANAPECKĄ ir Petrą Gediminą LAUCIU – 80-ojo, Genovaitę SVALDENIENĘ ir Janiną RIAUKIENĘ – 75-ojo, Reginą BARVIČIENĘ – 70-ojo, Redą ČEKANAUSKIENĘ, Alfridą JAKUBAUSKIENĘ ir Rimą MAČEVIČIENĘ – 65-ojo.

Linkime, kad kiekvieną šventę puoštų gėlės, padovanotos artimų žmonių.

LPKTS Panevėžio filialas

Padėka

Dėkojame knygos „Tremties vaikai“ 3-ios dalies leidybai paaukojusiai Valerijai Maleckienei – 10 eurų.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Paminėtos trėmimų metinės

Gegužės 17 dieną Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje vyko tarptautinis seminaras „Tremties istorijos: naujos kartos refleksijos ir bendrystės potyriai“, skirtas paminėti 75-iasias trėmimų metines. Seminarė dalyvavo Pakruojo „Atžalyno“, Radviliškio Vaižganto, Šiaulių „Rommovos“, Raseinių rajono Ariogalo gimnazijų, Šiaulių valstybinės kolegijos moksleivai ir studentai, LPKTS Šiaulių filialo nariai.

Moksleiviai skaitė užrašytus tremtiniai prisiminimus. Pranešimą „Tremtinio savykų ir trėmimų samprata SSRS okupuotoje Lietuvoje“ skaitė LGGRTC darbuotoja Monika Kareniauskaitė. Šiuo metu Šiaulių universitete studijuojantis ukrainietis Aleksandr Svidiniuk kalbėjo apie NKVD veiklą Ukrainoje. Knigos „Karta nuo Sibiro“ autorė pasidalino patirtais išgyvenimais. Raseinių rajono Ariogalo gimnazijos istorijos mokytojas, „Misija Sibiras 2014“ dalyvis Andrius Bautronis vaizdžiai pristatė parsivežtą filmuotą medžiagą. Mokytojas teigė, kad „Misija Sibiras“ – pilietiškiausia jaunimui skirta iniciatyva. Latvijos tremtinų bendrijų veiklą pristatė Jelgavos politinių represuotųjų asociacijos „Staburadze“ pirminkė Laura Zeime. Suskaitmenintas karpines, tarp kurių ir Šiaulių Ginkūnų karpinių tremtinų sektorius, pristatė Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos Dokumentų saugojimo skyriaus vedėja Nijolė Kasperavičienė.

Nuoširdžiai dėkojame šio seminaro organizatoriams.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ

1948-ųjų gegužės 22-osios trėmimą prisimenant

Mikalajūnų šeimos keliai

Vaikystė, jaunystė, gimtieji namai

Biržų apskrityje, Vabalninko miestelyje, darbštus kalvio šeimoje kartu su šešeriais metais vyresniu broliu Vytautu augo daili mergaitė Judita. Jos širdelė net nenujautė, koks sudėtingas gyvenimo kelias laukia ateityje. Bet apie viską iš eilės.

Tėvų Mikalajūnų šeimoje tvyrojo pamaldumo, sąžiningumo ir darbštumo dvasia. Tėvelis buvo labai nagingas, darbštus ir žmonių mėgiamas žmogus. Jaunystėje tarnaudamas pas ūkininkus, patyrė daug vargo, todėl nuolat puoselejo vienintelį troškimą – turėti savo namus, pragyvenimo šaltinį ir gyventi iš savo rankų darbo. Jonui Mikalajūnui pavyko įsirengti nuosavą kalvę. Tėvelis dirbo daug – nuo anksciausio ryto vaikai prabudę girdėdavo kalvėje kūjo trenksmą. Aplinkiniai gyventojai buvo patenkinti savo amata gerai išmanančiu, kruopščiai dirbančiu kalviu. Už kalvystės paslaugas dažniausiai atsilygindavo daržovėmis, grūdais, nes pinigų mažai teturėdavo. Mikalajūnų šeima nebuvo turtinga, bet tarytum visko užteko – ką tėvelis uždirbdavo, buvo išleidžiama šeimos reikmėms: maistui, mokslams, mokesčiams.

Vienu metu didelę paklausą turėjo kalvio Mikalajūno nukalti plūgai. Ir žmona Ona kalvėje prie darbų talkindavo: plūgus gražiai nudažydavo ir pri-statydavo žydu i parduotuvę. Tėveliui pavyko šalia kalvės savo šeimai pastatyti nuosavą dviejų aukštų medinį namą – Vabalninko miestelyje, buvusioje Kupiškio, dabar – Naujalio gatvėje.

Mikalajūnų šeima gyveno ūkiškai – laikė karvę, kiaulę, augino daržoves. Taigi namuose ir vaikams darbų netrukavo. Jie, apsuptyti tėvų santarvės, meilės ir šilumos, padėjo dirbtį namų ūkio darbus, augo doris ir darbštūs žmonės.

Duktė Judita vaikystėje lankė vaikų darželį, kur auklėtojomis dirbo pamaldžios vienuolės, vėliau mokėsi Vabalninko mokykloje, gimnazijoje. Paaugusi giedojo bažnyčios chore, kuriam vadovavo vargonininkas Pūgžlys. Mergaitė mėgo šokius, dieną stengdavosi atlkti visus užduotus namų ruošos darbus, kad tik šeštadienio ar sekmadienio vakarą mama išleistų pasilinksinti.

Mikalajūnų šeima darniai sutardavo su kaimynais. Daugiausia bendraudavo su Juozu ir Eleonora Januliais, gyvenusiais toje pačioje gatvėje. Jų namuose vaikai dažnai praleisdavo laisvalaikį, sugalvodavo įvairiausią žaidimų. Su kaimynų dukterimi Genute Judita buvo geriausios draugės – mokėsi toje pačioje klasėje, sėdėjo viename suole, mėgo šokius, kartu eidavo į gimnaziją, dviračiais važiuodavo į atlaidus.

Suėmimas

Kai Lietuvoje émė savivaliauti sovietų valdžia – viskas staiga pasikeitė. Žmonės buvo įsitempę, vyko partizaninė kova, sklandė gandai apie trėmimus į tolimalį Sibirą.

Juodi debesys neaplenkė ir Mikalajūnų šeimos. Vieną gražų 1948 metų pavasario rytą, kai baltais pasipuošę so-

dais skleidė malonų žiedų aromatą, į namų duris pasibeldé nekvieisti svečiai: tuometinė Vabalninko miestelio valdžia įsakė tėveliui atvykti pakaustyti arkli. Nieko bloga neįtardamas, šeimos galva pasiūlė atvesti arkli prie kalvės – ten jis ir būsiąs pakaustytas. Tačiau stribų tikslai buvo kitai: jie norėjo apgaule išvilioti tėvelį į sovietinio saugumo būstinę miestelio centre, o jo šeimai tuo metu išvežti tremtin. Tėvelis išėjo apsirengęs prastais vasariniais darbo drabužiais. Darbštujį kalvį tuometinė valdžia matė ne tik kaip buožę, bet dar ir kaltino, kad jis mėgo humoristines daineles, pašiepiantias sovietinę valdžią. Šis nutikimas tapo Mikalajūnų šeimai skausmingai paženklinusiu įvykių pradžia. Tuo metu keturiolikmetė Judita mokėsi Vabalninko gimnazijos trečioje klasėje: artėjo mokslo metų pabaiga, buvo likę išlaikyti keliamuosius egzaminus.

Gegužės 22-osios dienos pavakary, kai tėvelis buvo uždarytas areštinėje, o namuose tebuvo viena motina, Mikalajūnų sodybą netikėtai apsupo ginkluoti stribai. Vaikai, talkininkavę kaimynystėje, buvo greit surasti. Buvo duotos dvi valandas, per kurias motina su dviem paaugliais turėjo susiruošti tremčiai į Sibirą, kaip vėliau buvo paaiškinta, – „visam gyvenimui“. Mama išsigandusi šaukė, verkė – buvo taip pasimetusi, kad nežinojo, ko griebtis. Ji, iš susijaudinimo virpančiomis rankomis, išskratė iš čiužinio šiaudus ir jį panaudojo kaip maišą būtiniausiem daiktams susideti: maistui, patalynei, drabužiams. Kol šeima skubotai rinkosi daiktus, stribai akylai stebėjo ir laidė replikas, daug ko neleisdami pasiminti. Judita norėjo knygų, sasiuvinį įsidėti, bet stribai perspėjo, kad be reikalo nesivargintų – ten jų neprireiksia. Turto pridėjo du tris maišus – išvažiavo motina su dviem vaikais labai vargingai, kišenėje teturėdama 30 rublius. Ona Mikalajūnenė buvo girdėjusi, kad kai kuriems tremiamiesiems duodavo dvi dienas pasiruošti. Jie suspėdavę ir kiaules pasipjauti, ir maisto atsargų daugiau įsidėti. Stribai – tai paaugliai su automatais, vienas ypač išdidus – Juditos klasiokas. Žmonės kalbėjo, kad Vabalninke stribokai buvę ypač aršūs – lojalūs tuometinei valdžiai. Sklandė gandai, kad iš Vabalninko buvo planuota ištremti penkias šeimas. Kadangi Mikalajūnų šeima nesijautė esantys labai turtingi, tikėjosi, kad tokia lematis juos aplenkis.

Stribai motiną su vaikais nuvežė į akmenimis grįstą miestelio turgaus aikštę, kurioje buvo metami žuvusių partizanų kūnai. Dabar čia buvo daugybė arklių kinkytų vežimų ir žmonių su ryšuliais ne tik iš Vabalninko, bet ir iš aplinkinių kaimų. Stribų lydimi vežimai pajudėjo Biržų geležinkelio stoties link, o iš ten į Panevėžį. Į kiekvieną vagoną su grūdo po aštuonių šeimams. Visi tremiamieji iš Vabalninko papuolė į tą patį vagoną: viena šeima turėjo lentpjūvę, kita vertėsi siuvių amatu, dvi batusiuvių šeimos ir kalvio Mikalajūnų šeima. Pa-

Tremtinių barakai Tuluno rajono Uigato gyvenvietėje, apie 1953 metus

Miško kirtimo ir transportavimo ūkyje Tuluno rajone, apie 1955 metus

galiavu vagonų sastatas pajudėjo į rytus, tėvelis buvo vežamas kartu.

Tremtyje. Buitis

Pagaliau po varginančios kelionės į nežinią traukinys sustojo Irkutsko srityje, Tuluno rajone. Dalis vagonų su žmonėmis jau buvo atkabinti Tomsko, Krasnojarsko srityse. Galutinėje stotelėje buvo likę 17 vagonų. Čia tremtinius išskirstė. Vienus nukreipė į kolūkius, kitus – miško darbams. Mikalajūnų šeima pateko į miško kirtimo ir transportavimo ūki. Vežė į taigą, apgyvendino barakuose po dešimt–penkiolika šeimų į vieną. Po metų visos kaimuose apgyvendintos šeimos buvo perkeltos į Uigato gyvenvietę, kur išbuvo iki tremties pabaigos. Tai nedidelė, miškais ir pelkėmis apsupta barakų gyvenvietė, 200 metrų nuo Kirėjaus upės kranto. Vidury barako stovėjo geležinė krosnelė, kurią pakaitomis dieną ir naktį kūrenavo, kad nesušaltų. Šulinį ten nebuvó – vandenį gerdavo parsineštą iš upės. Susidaryavo ilgos eilės prie krosnelės, kad galėtų ji išsivirinti.

Tremtinių gyvenimas buvo labai sunkus, teko kentėti nuolatinį alkį ir šaltį. Pradžioje vietiniai gyventojai į tremtinius žiūrėjo labai nepatikliai, nes valdžios buvo taip nuteikti. Vėliau, kai bendrai dirbdami artimiau susipažino, nuomonė apie lietuvius pasikeitė – bu-

vo įvertintas jų darbštumas ir sąžiningumas. Tėvo Mikalajūno sąžiningumą iliustruoja vienas tokis įvykis, nutikęs prieš pat trėmimą. Dar Lietuvoje tėvelis, stribų vedamas, paprašė leisti užsukti pasiuvię – medžiagos atsiimti. Mat ketino kostiumą pasisiūdinti. Siuvėjas išsusijaudinimo grąžino ne tą medžiagą – tėvelis, net Sibire būdamas, medžiagą grąžino, persiuntę siuvėjui atgal į Lietuvą.

Ligos atveju medicininė pagalba tremties vietoje buvo menka – čia tebuvo tik medicinos sesuo ar felčerė, menkai tegalinti padėti, nes trūko vaisatų. Rimtesnės gydytojo pagalbos tekda vo keliauti dvi paros.

Išgyventi tremtyje iš menko uždarbio buvo sunku. Lietuviai buvo ipratę laikyti gyvulius, dirbtį žemę, todėl ir taigoje nežinojo kitos galimybės išsigelbėti nuo bado. Kastuvu subedžioję žemės plotelių, pasisodindavo daržovių. Mikalajūnų šeima, su taupiusi siek tiek pinigų, nusipirkė karvę, kiaulę.

Mokslai

Pirmaisiais tremties metais Judita lankė mokyklą, kuri buvo už septynių kilometrų. Norėdama į pasiekti, turėjo valtimi perplaukti dvi sraunias upes. Atsimena, kad vietiniai moksleiviai buvo nedraugiškai nusiteikę tremtinių vaikų atžvilgiu.

(keliamas į 6 psl.)

Sušaudyto vėliavos

Pabaiga.

Pradžia Nr. 18 (1184)

Apsuptas aukštoto rango enkavedistų, į zoną įpuškėjo seinas, apkūnus, išpurtusiu nuo lėbavimų veidu generolas Semionovas, Šiaurės regiono spalvotųjų metalų kalnakasybos valdybos viršininkas. Tiesa, jis prasitarė, kad Kremliaus įgaliotas vesti derybas. Nesiklausydami visi išskirkstė. Vakare, saulei riedant ledinių kalnų viršūnėmis, už lagerio vartų išsirikiavo keli šimtai čekistų karininkų paradinėmis uniformomis, saulės spinduliuose auksu žerinciais antpečiais. Užduotis paprasta. Ižengti į zoną, pasiskirsčius kuopomis, užblokuoti kiekvieno barako duris. Pasakui nedidelėmis grupėmis išvesti kalinus iš zonos ir išbarsstyti po tundrą. Ten laukė kareivai su šunimis. Karininkai ižygiavo su parengtais pistoletais. Iš paskos įvažiavo dvi gais-

rinės mašinos, užblokuodamos enkavedistams kelią atgal. Kaliniai miegojo, tačiau budinieji, pamatę karininkų kolonas, pakelė aliamą.

Aš gyvenau dviejų aukštų barake, arčiau vartų. Galbūt, kad buvome jauni, su kauniečiu Jonu Grunskiu pirmutiniai atsidūrėme prie lauko durų. Durys neužsklečtos, tik iš lauko prilaikomas. Ant laiptų labai greitai susibūrė kelios dešimtys vyrių. Paskutiniesiems spustelėjus, durys atsilapojo, keli karininkai aukštelinkini nusirito nuo stačių laiptų. Pirminiai, krisdami nuo spūsties, užgulėme čekistus. Iš mūsų barako išbėgo daugiau kaip 100 vyrių. Gretimo barako durys nukrito nuo vyrių ir sklaščių ir kaip milžiniškas skydas užkrito ant čekistų galvų. Visame lageryje karininkai susimaišė su kaliniais. Skaiciumi pranokome mes, be to, buvo

me savo aplinkoje. Be savo retežių neturėjome ko prarasti. Užmiršė bet kokį orumą, čekistai kėlė rankas aukštyn. Jų laimė, kad nešaudė į kalinius. Tikriausiai nė vienas gyvas nebūtų išėjęs.

„Broliai, neužmuškit! – sau-kė enkavedistai. – Aš turiu žmoną ir vaikų!“ Kiti rodė antpečius, kurie buvo sidabrinio atspalvio, šaukdami, esą iš medicinos tarnybos. O kokie orūs jie sédėdavo medicinos apžiūros komisijoje. Sveikatą nustatyavo pažiūrėjė į klipatų nuogus sėdmenis.

Triukšmą nustebėjus, balsai neliesti čekistų. Bet matėsi, jog kai kurie kaliniai talžė nupenėtus snukius. Šios tragedijos ilgai nepamiršo netik kaliniai, bet ir Norilsko gyventojai.

Istrūkė „narsuolai“ skubėjo prie vartų. Ten jų prisigrūdo sausakimšai. Toliau bėgti ne-

buvo kur. Be to, jų niekas ir nesivijo. Kareivėliai puikiai matė spektaklį ir net pradėjo šaudyti virš savo viršininkų galvų, mat dalis jų metėsi ant spygliuotų vielų, tik iš lagerio pusės.

Gaisrinės mašinos atsidūrė pirmame plane, ruošesi įjungti siurblius ir į kalinius nukreipti vandens srovę. Pirmos mašinos langus iškūlė akmenimis ir kelios dešimtys vyrių, ruošėsi apversti cisterną su vandeniu. Antrojo automobilio vairuotojas įjungė atbulinę pavara. Mašina riaumodama trenkėsi į karininkų būrij, vienas parkrito ant žemės ir jį mirtinai sutrai-kė užpakaliniai ratai, kitiemsslaužė rankas ir šonkaulius.

Čekistų darbai sukėlė kalinijų įtarimą. Kareivių grupės keliose vietose ardė spygliuotų vielų raizginius, kasė duobes, statė stulpus. Vėliau paaiškėjo, kad pastatė papildomus vartus. Nė vienas negalvo-

jome, kad tie vartai įlaisvė. Atsitiks baisausia – jie taps mirties ir žudynių vartais.

Pabaigę darbą, kareiviai paliko atvirus vartus. Suriau-moje garsiakalbiai pranešė, kad visi, kurie šiaisiai metais bai-gia bausmes, turi išeiti iš lagerio per bet kuriuos vartus. Atrodo, čekistai galvojo, jog su-kilimą inspiruoja maža dalis kalinių. Vienus vartus aktyvis-tai nesunkiai gali užblokuoti ir sulaikyti bėgančiųjų srautą. Sukiliomo vadovai pranešė, kad kiekvienas pats nusprendžia, kaip jam pasielgti.

Tarp 500 vyrių buvo įvairių nuomonių ir kaip tik dabar išaiškėjo solidarumas ir vienybė. Dauguma, kuriuos lietė čekistų kvietimas, kategoriskai atsisakė išeiti ir palikti nelaimės draugus. Buvo nu-teistų 25 metams, kurie pasinaudojo šiuo kvietimu.

(keliamas į 8 psl.)

(atkelta iš 5 psl.)

Sunkiai sekėsi mokyti rusų kalba, o matematikos uždavinius spręsti pavykdavo neblogai. Bet kokios sudėtingos būdavo geografijos pamokos... Užėjus šalčiams ir upėms užsi-traukus ledu, mokslus teko nu-traukti – valtimi mokyklos pasiekti buvo nebejmanoma, o eiti pėsciomis ledu – pavojinga.

Darbas

Antraisiais tremties metais šešiolikmetė Judita su broliu Vytautu dirbo įvairius pagalbi-nius darbus. Vėliau teko dirbti benzino užpylėja. Šis darbas, kurį prisiminusi vadina pragara, paliko skaudžiausius išgyvenimus, pakenkė sveikatai. Medienos rąstus gabenusios mašinos sustodavo degalų. Dar ir šiandien akysė regi tai padinamus padidinto pravažumo sunkvežimius „Studeba-ker“. Gležnutės merginos ran-kos grandine prikabintu kibirių iš didžiulės cisternos turėdavo iškelti po 3–4 kibirus kuro. Drabužiai nuolat apsilais-tydavo benzинu. Judita atsime-na, kad reikėdavo pasirūpinti ir mašinomis, kurios važiuoda-vos kūrenamas malkomis. Sunku būdavo svirtimi virš maši-nos stogo iškelti kuro dėžę. Liūdniausia būdavo tuomet, kai pertraukelių metu, lauke spaudžiant 40 laipsnių šalčiui, Judita užeidavo į kontorą prie krosnelės pasišildyti. Sušalusią kuro užpylėjų kontoros darbuotojai vydavo lauk – mat benzinu aplaistytu drabužiai nuo krosnelės šilumos garuo-davo ir skleisdavo aitru kvapą.

Judita prisimena vieną at-

vejį, kuris jai su drauge vos nesibaigė tragiškai. Merginoms buvo liepta pilną statinę benzino valtimi nuplukdyti į kitą Kirėjaus upės krantą. Valtis apvirtio ir abi atsidūrė vandenye. Upės srauni, vanduo šaltas. Peršlapusios, sušalusios merginos įsitvėrė statinės ir ēmė šauktis pagalbos. Atplaukę žmonės, jas išgelbėjo. Laimė, kad nenu-skendo...

Juditai palengvėjo, kai pradėjo dirbtį paruoštos medienos priemėja. Mišką priiminėti tekėdavo ir miške, ir prie upės. Paruošta mediena būdavo išvežama įstisą parą. Dirbdavo kasdien po 12 valandų. Vieną savaitę dieninėje pamaunoje, kitą – naktinėje. Judita prisimena, kad per savaitę būdavo tik viena poilsio diena, per kurią skubėdavo į pirtį.

Pagrindinis suaugusių Uigato gyvenvietės tremtinų darbas buvo kirsti mišką, vežti rąstus prie upių ir juos plukdyti. Dirbo visi: ir jauni, ir seni, juk reikėjo kažkaip išgyventi. Iš pradžių nagingasis kalvis Mikalajūnas su sūnumi dirbo mašinų remonto, vėliau miško kirtimo darbus. Kirtavietės buvo už 15–25 kilometrų nuo gyvenamosios vietas. Nupjautus ir nugenėtus medžius nuplukdydavo upe. Darbas nenetrūkdavo ir esant 35 laipsniams šalčio. Visą savaitę tremtiniai išbūdavo miške, o nuolatinėje gyvenamojoje vietoje praleis-davo tik sekmadienį. Išvykę miško darbams į taigą, taip pat gyveno dideliame barake: viename gale vyrai, kitame – moterys, o viduryje buvo įrengtas vadinamas „raudonasis kam-

pelis“, kuriame po darbo vie-tiniai gyventojai linksminda-vosi šokdami „kazačioką“. Lietuviai ten nedalyvaudavo, o susiburdavo draugėn tik sek-madieniais.

Šeima

Juditai buvo 19 metų, kai tremtyje sutiko savo gyvenimo meilę – būsimajį vyra Joną Balčikonį, kuris čia po kariuomenės buvo atvykęs pas savo ištremtus tėvus. Judita su Jonu šeimą sukurė 1955 metų vasario 22 dieną. Kai paskirtą die-ną su palyda nuvyko į civilinės metrikacijos įstaigą, nerado darbuotojo, todėl dokumentai liko nesutvarkyti. Mama namie-jau buvo suruošusi kuklias vai-ses, tad vėliau teko vykti antrą kartą. Po metų gimė dukrelė Nijolytė. Jonas Sibre baigė vairuotojų kursus.

Juditos brolis Vytautas taip pat vedė tremtinę – Janiną Atkočiūnaitę, kilusią iš Ramygalos valsčiaus, Vadoklių miestelio.

Gyvenimo sąlygos šiek tiek pagerėjo, kai atsirado galimybė išbarakų persikelti į pacių tremtinį pastatytus namelius. Jaučioji Juditos ir Jono Balčikonį šeima tokiai namelyje gavo at-skirą kambarį. Ne visoms šeimoms taip pasisekdavo, kiti lik-davo gyventi barakuose. Gyven-vietėje visos tremtinų šeimos, iš-skyrus vieną, buvo lietuviškos.

Sibiro gamta

Sunku tremtiniams buvo priprasti prie atšiauraus Sibiro klimato. Lietuvių neviliojojo savitas kraštovaizdis su tolumoje dunksančiais Sajanų kalnais, plačiomis ir sraunio-

mis upėmis, kedrų miškų mas-yvais, įvairiaspalvių žolynų pievomis. Tėvynės, gimtujų namų ilgesys nuolat graužė krūtinę.

Grįžimas į Lietuvą

Mirus Stalinui, tremtiniai akyse sužibo vilties kibirkštė-lės. Ona ir Jonas Mikalajūnai parašė skundą dėl neteisėto ištremimo ir išsiuntė į Maskvą. Netrukus iš ten sulaukė atsa-kymo: 1954 metų birželio 8 dieną Mikalajūnų šeima reabi-lituojama. Juditą, drąsiausią, tévai išsiuntė į Lietuvą pasido-mėti, ar šeima galės gyventi sa-vovo namuose. Si gavo tuometinės valdžios pažadą, kad Mikalajūnai gali grįžti į savo namus.

Po metų, sulaukę išmokų, Ona ir Jonas Mikalajūnai su sūnumi Vytautu grįžo į Lietuvą. Judita su savo šeima tremties vietoje išgyveno iki 1958 metų, nes jos vyras tuomet dar nebu-vo reabilituotas.

Lietuvoje

Mikalajūnų šeimos tėviškėje laukė nauji rūpesčiai – jų pra-kaitui pasistatytas namas buvo užimtas kitų gyventojų, apleistas ir išgrobstytas. Ilgainiui namas grąžintas tikriesiems savi-ninkams, dar po kelerių metų visa šeima jau buvo drauge. Darbštūs tévai namus sure-montavo, nugriovę kalvės kaminą, prie jos pastatė kamarė-lę, kurioje įsirengė sulčių spaudimo aparatai.

Iš tremties grįžusių Juditos ir Jono Balčikonų santuoką palaimino Vabalninko bažnyčios kunigas, buvo pakrikštysta Sibire gimusi dukrelė Nijo-

lytė. Po metų Juditos ir Jono Balčikonijų šeima persikėlė į Panevėžį. Apsigyveno vargin-game sandeliuke Margių gatvėje. Čia be patogumų glaudėsi dešimt metų. 1962 metais gi-mė antroji dukrytė Loreta. Šeimaigavus butą daugiauakščiame name, džiaugsmui nebuvo galo. Judita Balčikonienė, artimųjų ir draugų švelniai vadinama Ida, dirbo Panevėžyje „Ažuoliuko“ valgykloje padavėja, bufetininkė, vėliau – parduotuvės vedėja, Gelažių kolūkio sandelininkė. Vyras Jonas, Panevėžio poli-tehnikume įgijęs metalo apdirbimo specialybę, dirbo Au-tokompresorių gamykloje, vėliau – linų kombinate.

Judita, prisiminusi nueitą sunkų savo gyvenimo kelią, dažnai nubraukia ašara. Atgi-mimo metais vyras Jonas vyko parsigabenti savo tėvų palaikų iš tremties vietas. Sunku buvo rasti tėvų kapus, nes kapinės, buvusios prié pat upės kranto, gerokai apardytos tekančio vandens. Siandien dauguma tremties liudytojų Amžinojo poilsio jau atgulė Vabalninko kapinaitėse. O Judita, priklau-somai nuo sveikatos, kasmet stengési nuvykti į Ariogaloje vykstančius buvusių tremtinii, politinių kalinių ir Laisvės ko-vų dalyvių susitikimus.

Rūpestingosios Juditos dukterys Nijolė ir Loreta šven-tai saugo sudėtingas ir skaudžias Mikalajūnų ir Balčikonijų šeimų istorijas, kurias perduos ateities kartoms.

Emilia JUŠKIENĖ,
Panėvėžio kraštotoyros
muziejaus Istorijos skyriaus
vyresnioji muziejininkė

2016 m. gegužės 27 d.

Tremtinys

Nr. 20 (1186)

7

Skelbimai

Gegužės 28 d. (šeštadienį) 9.30 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje įvyks LPKTS valdybos posėdis, **11 val.** – LPKTS tarybos posėdis.

Gegužės 28 d. (šeštadienį) buvusius Krosnajarsko kr. Mansko r. Mažojo Unguto tremtinius kviečiame su vaikais ir vaikaičiais atvykti į susitikimą. **10 val.** šv. Mišios Kauno r. Karmėlavos bažnyčioje. Po Mišių vyks popietė. Pasiteirauti tel. 8 612 94 932 Verutės.

Gegužės 29 d. (sekmadienį) 14 val. Raseinių r. Alėjų k. bus šventinamas kryžius žuvusiems partizanams. Maloniai kviečiame.

Gegužės 31 d. (antradienį) 17 val. Kauno igulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) mažojoje salėje (2 a.) įvyks buvusio 1941 m. tremtinio, inžinieriaus Romualdo Zubino paskaita „Klimato kaita ir lietuvių kalba“. Koncertuos Kauno folkloro ansamblis „Brydė“ (vad. T. Vozbutienė).

Ieškau žmonių, 1964–1965 m. tarnavusią sovietų armijoje Lenkijoje Legnico mieste ar apylinkėse kartu su Algirdu Pliskumi. Skambinkite tel. (8 41) 370 043, 8 699 49 337 Aldonai Čepulienei.

Ieškau bendrakeleivių į Tomską.
Buvęs tremtinys Zenonas, tel. (8 37) 281 026, (8 45) 594 272, 8 683 65623.

Birželio 18 d. (šeštadienį) 14 val. Kėdainių arenosje įvyks 13-oji respublikinė buvusių politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventė „Leistik į Tėvynę“. Šventėje dalyvaus 32 chorai iš visos Lietuvos, Lietuvos kariuomenės orkestras, operos solistas, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Vytautas Juozapaitis, taip pat Kėdainių kultūros centro pagyvenusių liaudiškų šokių grupė „Lankesa“ ir Vilainių skyriaus vyrėsnių liaudiškų šokių grupė „Volumė“, Kėdainių r. Truskavos kultūros centro pagyvenusių liaudiškų šokių grupė „Vermeina“, Panevėžio r. Liudynės kultūros centro pagyvenusių liaudiškų šokių grupė „Svaja“.

Gegužės 30 d. (pirmadienį) 16 val. kviečiame į tradicinę kino popietę LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune). Bus rodoma filmo „Lūžis prie Baltijos“ 3 dalis „Baltijos keliu į nepriklausomybę“. Po filmo **17 val.** kviečiame į Mindaugo Milinio istorinio romano „Partizanas“ pristatymą.

Birželio 2 d. (ketvirtadienį) 17 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) kviečiame pokalbiui tema: „Tiesa, padorumas ir politika“ (1988 m. birželio 3 d. gimė Lietuvos Sąjūdis ir ši data tradičiai minima kaip Atgimimo pradžia. Prabėgo jau beveik trys dešimtmeciai. Deja, šiandien, kaip ir anuomet, išlieka labai aktualus tiesos ir padoromo viešajame gyvenime klausimas). Kartu bus pristatyta naujausia Andriaus Navicko knyga „Padorios politikos principai“.

Pokalbyje dalyvaus knygos autorius, filosofijos daktaras, ilgametis „Bernardinai.lt“ vadovas Andrius Navickas, LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė ir teologijos mokslų daktarė Aušra Eidukaitytė.

Birželio 4 d. (šeštadienį) 12 val. Šiauliuse, „Dubysos“ kavinėje 2 aukšte (Stoties g. 2) kviečiame į tradicinį buvusių lietuvių tremtinių jaunimo „Mažoji Lietuva Irkutske“ susitikimą. Bus pristatyta habil. dr. Prano Grybausko knyga „Tremtis į Siberią ir jos pasekmės“.

Teirautis tel. 8 688 76 724 arba 8 41 399 075 Marytės.

Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso Konferencijų salėje (Žirmūnų g. 1F, Vilnius) **iki birželio 5 d. (kasdien nuo 10 iki 17 val.)** eksponuojama Panevėžio kraštotoiros muziejaus kilnojamoji paroda „Algimanto partizanų apygardos istorija“. Parodoje pasakojama Algimanto apygardos partizanų, veikusių Šiaurės Rytų Aukštaitijos teritorijoje, kovų istorija. Padodos stenduose pristatomos partizanų ir vadų biografijos, jų svarbiausi žygiai. Paroda gausiai iliustruota iš įvairių archyvų surinkta medžiaga: dokumentais, schemomis, planais, žemėlapis, partizanų eileraščiais. Pasiteirauti tel. (8 5) 275 1223.

Birželio 18 d. (šeštadienį) 11 val. Rumšiškių kultūros centre įvyks Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ 28-asis suvažiavimas ir visuotinis narių susirinkimas.

Darbotvarkėje: šv. Mišios, metinė valdybos ataskaita, veiklos gairių aptarimas, valdybos rinkimai, bendra dalyvių popietė. Dalyvių registracija nuo 10 val.

Kviečiame dalyvauti visus Rusijos „Dalstoj“ sistemos lageriuose (Kolymoje, Čiukčijoje ir Jakutijoje) bei tremtyje buvusių žmones, taip pat jų šeimos narius, artimuosius, draugus.

Iš Kauno į suvažiavimą bus galima nemokamai nuvažiuoti specialiu autobusu, kuris išvyks 10 val. iš prekybos centro „Savas“ (Savanorių pr. 346) stovėjimo aikštėlės. Papildoma informacija tel. (8 37) 316 347 Algirdas ir 8 676 62 983 Tadas bei interneito svetainėje www.kolyma.lt.

Birželio 18 d. 14 val. **Kėdainių arenosje**

XIII respublikinė politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventė

LEISKIT Į TĖVYNĘ

Šventėje dalyvauja
32 chorai iš visos Lietuvos
Lietuvos kariuomenės orkestras

Operos solistas, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Vytautas Juozapaitis
Kėdainių kultūros centro pagyvenusių liaudiškų šokių grupė LANKESA ir
Vilainių skyriaus vyrėsnių liaudiškų šokių grupė VOLUNGE
Truskavos kultūros centro pagyvenusių liaudiškų šokių grupė VERMENA
Panevėžio r. Liudynės kultūros centro pagyvenusių liaudiškų šokių grupė SVAJA

Užjaučiamė

Mirus žmonai, nuoširdžiai užjaučiu buvusi politinį kalinį Vytautą Skuodį ir jo vaikus.

Zigmas Kirdeikis,
Laisvės kovų dalyvis

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Stefa Vaitkutė-Lapinskiene
1930–2016

Gimė Plungės r. Mižuikių k. ūkininkų šeimoje, auginusioje šešis vaikus. 1948 m. šeima ištremta į Buriatijos Mongolijos Zaigrajevsko r. Verchniąją Arachorką. Dirbo miško darbus. Tremtyje sukūrė šeimą su Pranu Lapinsku, susilaukė dvių dukterų. Iškentusi vyro netekšt, 1968 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno tėviškėje, slaugė pasiligojusius tėvelius. Vėliau gyveno Gargžduose, slaugė seserį. Paskutiniaiems gyvenimo metais gyveno ir dirbo Plungėje.

Palaidota Plungės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris, jų šeimos narius ir artimuosius.

Buvusių Buriatijos Mongolijos tremtinių vardu – Zita Rudgalvytė-Stonkiene

Vladislovas Žemgulys
1929–2016

Gimė Klaipėdos r. Ruigių k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Kežmos r. Kados k. Dirbo miško darbus. 1958 m. grįžo į Lietuvą, gyntąjį Ruigių k. Buvo LPKTS Klaipėdos rajono filialo narys.

Palaidotas senosiose Gargždų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Klaipėdos rajono filialas

Sabina Mikulskienė
1941–2016

Gimė Alytaus aps. Miroslavo valsč. Zizénų k. ūkininkų šeimoje, auginusioje keturis vaikus. 1951 m. šeima ištremta į Irkutsko sr. Čeremšovo r. Į Lietuvą grįžo 1958 m., apsigyveno Alytuje. Sukūrė šeimą, užaugino dukterį. Nuo 1991 m. aktyviai dalyvavo renginiuose, susitikimuose, buvo neapeiciama pagalbininkė. Daug metų buvo LPKTS Alytaus filialo tarybos narė, 2000 m. išrinkta Alytaus filialo Revizijos komisijos nare.

Nuoširdžiai užjaučiame vyra, dukterį, vaikaitį ir artimuosius.

LPKTS Alytaus filialas

Marija Karauskaitė
1950–2016

Gimė Sverdlovsko srityje, tremtinių šeimoje. Į Lietuvą grįžo 1955 m. Apsigyveno Liškiavos apyl. Vieciūnų k. Vilniaus VU įgijo humanitarinį išsilavinimą, tačiau išsidarbo statybinės organizacijos techninėje bibliotekoje, kur, besikeičiant pareigoms, sėžinėjai ir sumanai dirbo iki pensijos. Buvo aktyvi LPS „Bočiai“ narė. Itin dora ir sažininga. Liūdi visi, kam teko pažinti ir bendrauti su Maryte.

Palaidota Vieciūnų kapinėse.

Nuoširdi užuojauta seserai Mildai.

Julija Šolomskienė

Marcelinas Ignatavičius
1920–2016

Eidamas 96 metus mirė Marcelinas Ignatavičius, daug nusipelnęs gelbstint našlaičius tremtinių vaikus. Nelengvai pokario metais jis nepabūgo vykti į tolimalę nepažįstamą Komiją, iš kurios kartu su Petru Monstavičiumi 1946 m. birželio 14 d. parvežė 24 našlaičias likusius tremtinių vaikus. Tais pačiais metais M. Ignatavičius dar kartą vyko į Komiją ir parvežė dar 37 našlaičius vaikus. Vėliau M. Ignatavičius vadovavo ar mokytojavo įvairose Šilutės rajono mokyklose ir tapo savo tėkio pamario krašto legendą. 2007 m. LR Prezidento dekreto už viso gyvenimo nuopelnus apdovanotas Didžiojo Kunigaikščio Gedimino ordinu.

Rimvydas Racėnas,
Vilniaus PKT bendrija

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė
Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, **tel.** (8 37) 323 204
el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 1940 egz.

Kaina
0,60 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R É M I M O
F O N D A S

Sušaudyto vėliavos

(atkelta iš 6 psl.)

Čekistai vis ragino išeiti gąsdindami, kad nepaklusniuosius teis iš naujo. Kartais jie taip ir darydavo. Pasibaigė bausmė, pakiša pasirašytį pratęsimą, ypač nuteistiesiems „trejukės“.

Nepavyko ir ši provokacija. Visokių buvo nuomonė, kaip Maskva sužinojo, kas darosi Norilsko. Vieni sakė, kad užsienio radijo stotys pranešė, kiti, kad pranešė i Maskvą nuvažiavę anonimai. Šiaip ar taip komisija iš Maskvos atvažiavo.

Derybos su vadovybe

Irvėl viduryje lagerio stalai, prie kurių iš vienos pusės Berijos kanceliarjos įgaliotiniai, iš kitos – mūsų patiketiniai. Maskvos komisijai vadovavo generolas leitenantas. Jis pareiškė, kad visi įvykiai jam žinomi. Už visą netvarką kalta lagerio administracija, neteisėtai peržengusi įstatymų ribas. Kai kurie yra sulaikyti ir tardomi. Visų akių išvadėje lagerio viršininkui nuplēšė antpečius, kuriuos atseit jis gedingai sutepė. Dauguma i tai žiūrėjome su ironija, žinodami patarę: „Varnas varnui akies nekerta“.

Prasidėjo derybos. Išklausę mūsų skundus ir reikalavimus, pareiškė, kad daug klausimų išspręs čia, svarbesnus – Maskvoje.

Panaikino kalinių numerius, kaip žemiančius orumą. Leido nuplēsti langų grotas, nuo durų užraktus, laiškus gauti ir išsiusti neribotai. Iki šiol pasiūsti galima buvo tik du per metus, parašytus pagal pavyzdį: „Esu sveikas, gyvenu gerai, laukiu siuntinio“. Siuntinių čekistai ne mažiau laukė, kaip vargšas kaliny. Siuntinio dėžutę išardydavo ir padalydavo pusiau. Pažadėjo išvežti invalidus, nes

dėl išretėjusio oro senesni žmonės miravo nuo kraujospūdžio.

Baigiantis pirmam susitikimui užtikrino, kad né vienas kalinas nebus apkaltintas. Visa kaltė tenka lagerio vadovybei. Tik reikalavo drausmės ir paklusnumo, nuo rytdienos visiems išeiti į darbą. Kai grįžime praneš, kokius mūsų reikalavimus patenkino, o kokių ne.

Varganas gyvenimas tekėjo sena vaga. Grįžus iš darbo pranešdavo apie šio kaičių tokį lengvatų suteikimą.

Po poros savaičių prieš išvesdami į darbą pranešė, kad ruošiamas etapas. Per garsiakalbi išgirdusieji savo pavardesti rinktis prie centrinių vartų. Pasisarėme. Nutarėme paklusti. I etapą pakliuvau ir aš. Vėliau paaikėjė, kad etapinių sąrašų sudarė padedant parankiniams. Didesnioji dalis etapininkų buvo sukiliimo aktyvistai. Nužygiamo tundra keletą kilometrų, nuvedė į daubą, žyvo karjerą. Čia stovėjo keli sunkvežimiai. Pavartę kiekvieno bylą, skirstė vienus į kairę, kitus į dešinę. Kai-réje pusėje surinko apie 150 vyrų, tarp jų kelis nacionalinio komiteto narius. Visus juos sulaipino į sunkvežimius ir išvežė nežinoma kryptimi.

Mus, išvedę iš karjero, nuvarė į ketvirtą lagerį. Sugrūdo į du barakus, atitvertus nuo lagerio ugnies zona. Susiradę baslių, staigiai išdaužėme laikinai ištemptas spygliuotas vielas. Kol sutrikės sargybinis iš automato šaudė į orą, mes jau buvome pagrindinėje zonoje.

Visi Norilsko lageriai protestuodami néjo į darbą, reikalaudami grąžinti išvėžtus vyrus. Administracija pareiškė, kad kalinių skirstymas ir kitų reikalai yra valioje, ir jie darys kaip jiems patinka.

Pasklido gandas, kad išvežtuosius

sušaudė. Virš Norilsko lagerių vėl suplazdėjo juodos vėliavos, šalia jų plakatas: „Laisvė arba mirtis“.

Laisvė arba mirtis

Ketvirtuoju lagerio pastatai dviaukščiai, plytiniai. Nuo jų stogų gerai matyti penktame lageryje plazdančios juodos vėliavos. Orientyras, kad sukiliamas laikosi. Nervinė įtampa, iki minimumo apribotas maistas, atrodė, palaus išsekusius virus. Atvirksčiai, kuo toliau, tuo tvirčiau kartojome šūkį: „Laisvė arba mirtis!“

Deja, laisvė aplenkė, o mirtis sėlino kaip juodas šešėlis, alsavo šalia. Prieš audrą aprimsta vėjas, atrodo, sustoja laikas. Nutilo garsiakalbiai. Smelkėsi nerimas ir nuo jauta. Tylą perskrodė kulkosvaidžių ir automatių kalenimas iš šiaurės, kur buvo penkias lageris. Išrikiuotos ginkluotų čekistų kolonus pro naujai statytus vartus žengė į lagerį. Kaliniai, pasidaliję didelėmis grupėmis, prie kiekvienų vartų stovėjo ginti mažutės teritorijos.

Tai, kas atsitiko, negalima pavadinti grumbynėmis – tai beginklių žmonių žydymas. Prie kiekvienų vartų gulėjo kulkų suvarptyti kūnai. Raičiojosi sužeistieji, kuriems niekas netekė pagalbos. Stovėdami ant barakų stogų ketvirtame lageryje, visi girdėjome ir matėme.

Sušaudyto vėliavos

Émési ketvirtuojo lagerio. Kulkosvaidžių serijomis suvarpę barakų sieinas, per langus kelis nušovę ir sužeidę, pareikalavo visiems išeiti iš lagerio. Už zonos mūsų laukė parankiniai, vadinaudžiai „sukos“. Daužė basliais, spardė kojomis. Enkavedistai darbavosi automati buožėmis, pjude vilkiniais šuni-

mis. Paskui suvarė į tą pačią žyvo karjerą. Pagal bylas atrinko keletą šimtų ir vėl į sunkvežimius. Ši kartą įlaipino ir mane. Galvojau logiškai, ar gali užtrokštī žmonės, vežami atviruose sunkvežimiuose. Gali, jeigu tai organizuoja čekistai.

Grūste prigrūdo stacių su pakeltomis rankomis, kuriose virš galvų ryšulys su žieminiais skudurais. Jėga uždarę paaukštintą galinį bortą, įsakė tūpti. Kupeta ryšulį uždengė visus. Vešk, kad ir pro Kremliaus vartus, niekas nepagalvos, kad gabena kalinius, panašu į partiją vatinį – „nacionalinių kostiumų“. Laimė, vežė ne per toliausiai, kitaip būtume užtroškę.

Apie 400–500 vyrių, aktyviausiu sukilieliu iš Norilsko lagerių, suvarė į naujai pastatyta lagerį, pavadintą Nadeždos vardu.

Viltis nepaliko mūsų. Čia pasigydėme žaizdas. Po išmėginimų tapome viningesni, vienas kitam paslaugesni, nors buvome įvairių tautybių. Po sukiliimo kartu išgyvenome maždaug porą metų. Buvome rakštis, nes buvome viningi. Nadeždoje išbuvome porą savaičių, po to etapas, dviem mėnesių kelionė. Magadanas, aukso kasyklos.

Žmogaus gyvenimas trapus, bet ir galingas. Kapstydamasis audringoje kančių jūroje, blaškomas netikėčiausiu išbandymu, per darganotas ūkanas žvelgia į vilties krantą.

Man likimas buvo palankus. Po sukiliimo Norilsko – Magadanas, aukso ir urano kasyklos, Irkutsko taiga, Taišetas – kalinių meka. Su skausmu širdyje prisimenu tuos, kurie kovojo nepradė vilties, tačiau nesulaukė šių dienų.

Vytautas KAZIULIONIS

Buvusių politinių kalinių ir tremtinių chorų vadovu dėmesiui!

Rugpjūčio 6 d. (šeštadienį) Lietuvos buvusių politinių kalinių, tremtinių ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydyje Ariogaloje „Su Lietuva širdy“ jungtinio LPKTS choro atliekamos dainos:

1. Himnas;
2. „Už Raseinių ant Dubysos“ (m. J. Naujalio, ž. Maironio);
3. „Leiskit į Tėvynę“ (m. L. Abariaus, ž. J. Šnapščio-Margalio);
4. „Kritusiems Lietuvos partizanams“ (m. ir ž. A. Paulavičiaus);
5. „Kur giria žaliuoja“ (m. J. Gudavičiaus, ž. K. Sakalausko-Vanago);
6. „Lietuva brangi“ (m. J. Naujalio, ž. Maironio);
7. „Oj, motinėle“ (m. B. Gorbulskio, ž. V. Bložės);
8. „Kur balti keliai“ (m. A. Raudonikio, eil. J. Strielkūno);
9. „Mes išlikom jauni širdimi“ (m. V. Šablevičiaus, ž. V. Pancernienės);
10. „Oj, lėkite dainos“ (m. V. Šablevičiaus, ž. P. Vaičaičio).

Šv. Mišiose giedosime:

1. „Viešpats – mano tautos stiprybė“,
2. „Kyrie, Viešpatie, pasigailėk“,
3. Psalmė „Gloria“,
4. „Mes ateinam“ (m. ž. P. Beinorio),
5. „Šventas“ (Šuberto),
6. „Dievo avinėli“ (J. Serebrinsko),
7. „Aš esu gyvoji Duona“,
8. „Ave Marija“ (Antano Paulavičiaus), „Jézau, pas mane ateiki“, „Marija, Marija!“ (Č. Sasnausko).

KUR BALTI KELIAI

muzika Algimanto RAUDONIKIO
eilės Jono STRIELKŪNO

SOPRANO ALTO

TENOR BASS

S. A.

7.

prie gimin - tū na - mu. Čia bran-giau-sios vie - tos, čia jeu - nu sap - nai,
skam - ba pō dar - bu. Ten prie dro - bių - to, mo - ti - nosgal - va...
prie gimin - tū na - mu. Čia bran-giau-sios vie - tos, čia jeu - nu sap - nai,

T. B.

13.

čia js-paus - tos pē - dos lie - ka am - ži - nai, čia js-paus - tos
am - ži - nas tas kraš - tas mū - su Lie - tu - va, am - ži - nas tas
am - ži - nas tas kraš - tas mū - su Lie - tu - va, am - ži - nas tas

T. B.

18.

pe - dos lie - ka am - ži - nai.
kraš - tas mū - su Lie - tu - va.
pe - dos lie - ka am - ži - nai.
kraš - tas mū - su Lie - tu - va.

1.2.

13.